

Asia: VN/549/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vanhusasiavaltuutetusta

Lausunnonantajan lausunto

Voidaanko esityksellä näkemyksenne mukaan parantaa ikääntyneiden asemaa ja edistää ikääntyneiden oikeuksia?

Kyllä voidaan.

Väestörakenteemme muuttuu oleellisesti lähivuosina. Yli 70-vuotiaiden määrä kasvaa ja muut ikäryhmät jopa pienenevät. Tämä tuo tarpeen uudentalaiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle.

Jo nyt on todettu mm. oikeusasiamiehen taholta ongelmia ikääntyneiden oikeuksien toteutumisessa. Puutteita on todettu mm. laitoshoidossa, kotihoidossa, palveluasumisessa ja terveystalveissa. Itsemääräämisoikeuden rajoittamiset, puutteet oikeusturvassa ja palveluiden saatavuudessa ovat nousseet esiin. Vanhusten määrän nopea kasvu ja yhteiskunnallinen murros tuovat paineita vanhusten terveydentilaan, toimintakykyyn, taloudelliseen tilanteeseen, asumiseen ja yhteisöllisyyteen. Ikääntymisen inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys on valtava.

Jokaiselle vanhukselle kuuluu ihmisarvo, itsemääräämisoikeus, oikeus yksityisyyteen, autonomia ja osallistumisoikeus. Noin on todennut mm. oikeusasiamies ja samoja asioita on julkisessa keskustelussa.

Tutkimuksen mukaan vanukset kokevat usein syrjintää, sosiaalista syrjäytymistä ja taloudellisia haasteita. Vaikuttaa siltä, että ainakaan kunnissa asiantilaa ei ole oivallettu ja vaikka olisikin, resursseja korjaustoimenpiteille ei ole ohjattu.

Yksilöllisten tarpeiden sekä toisaalta yhteiskunnan ja yhteisöjen laadun ja toiminnan kohtaantokysymykset ovat keskeisiä seurannan ja vaikuttamisen kohteita. Ikääntymisen arvo ja voimavarat ovat tehtävän lähtökohta ja tavoite. Ikääntyvien oikeuksia ja mahdollisuuksia arvokkaaseen, yhteisölliseen ja osallistuvaan elämään tulee yhteiskunnan tukea.

Suomessa on tällä hetkellä viisi tarpeelliseksi todettua erityisvaltuutettua: yhdenvertaisuus-, tasa-arvo-, lapsiasia-, tietosuoja- ja tiedusteluvalvontavaltuutetut. Tieto nykytilanteesta ja arviot tulevaisuudesta puoltavat vahvasti uudenlaista lähestymistapaa vanhuspalveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen niin valtakunnallisella, alueellisella kuin paikallistasolla.

Jyväskylän vanhusneuvosto esittää, että Suomeen perustetaan vanhusasiavaltuutetun virka mahdollisimman pian.

Onko teillä huomioita koskien valtuutetulle säädettäviä tehtäviä?

Päällekkäisyyksiä eri valtuutettujen toiminnoissa tulee välttää. Vanhusasiavaltuutetulla tulee olla riittävä toimivalta ja resurssit sekä valtuutetun tulee saada ajoissa tieto tulevista esityksistä/asioista, jotta voi reagoida valmistelun alkuvaiheessa. Sekä vanhusasiavaltuutetun mahdollisuus osallistua lakivalmisteluun, vaikka päätösvaltaa ei ole. On tärkeää, että vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista, ja toimisi ylätasolla – ei yksittäisten ihmisten asioissa ja muissa yksittäistapauksissa. Vanhusasiavaltuutetun ja kuntien vanhusneuvostojen välillä tulee olla linkki.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Esitys on tarpeellinen, sillä se osaltaan parantaa ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista, sekä lisää tasa-arvoisuutta eri väestöryhmien välillä. Vanhusten/ikäihmisten ääni on saatava kuuluville.

Lehtinen Laura
Jyväskylän kaupunki - Vanhusneuvosto